

Kultura nasilja u suvremenom SAD-u

Domitrović, Ela

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:484104>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Ela Domitrović

Kultura nasilja u suvremenom SAD-u

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2021.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kulturalne studije

Ela Domitrović

Matični broj: 0009083395

Kultura nasilja u suvremenom SAD-u
ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij kulturologije

Mentor: Izvr. prof. dr. sc. Vjeran Pavlaković

Rijeka, 2021.

SAŽETAK

Cilj ovog rada je pomoću teorijske osnove pojmova „kultura“ i „nasilje“, analizirati način na koji se rasizam manifestira u suvremenom društvu Sjedinjenih Američkih Država na primjeru spomenika Konfederativnom zapovjedniku, govoru mržnje te policijske brutalnosti. Pritom važno se osvrnuti na početak kolonizacije današnjeg teritorija SAD-a te robovlasnički sustav kao oblik režima koji je omogućio prosperitet nacije. Poseban naglasak stavljen je na Građanski rat koji je svojim posljedicama uvelike ideološki odredio tadašnje, ali i suvremeno američko društvo. U sklopu analize studija slučaja rasističkih praksi pružen je uvid u šire socijalne posljedice do kojih su oni doveli uključujući *Unite the Right* prosvjed te posljednji *Black Lives Matter* protest. Iako su u radu razmotrene svega tri studije slučaja utjelovljenja rasističkih praksi koje čine kulturu nasilja one pružaju relevantan uvid u brojne socijalne i rasne probleme s kojima je suočeno suvremeno američko društvo.

Ključne riječi: govor mržnje, povijest, rasizam, robovlasništvo, SAD

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TEORIJSKI OKVIRI POJMOVA „KULTURA“ I „NASILJE“	2
2.1. Kultura.....	2
2.2. Nasilje.....	5
3. OD POTRAGE ZA ZLATOM DO IMANENTNOG RASIZMA	7
3.1. Kolumbov dolazak	7
3.2. Američki građanski rat i rasna segregacija	9
3.2.1. Proglas o emancipaciji	11
3.3. Lincolnov atentat i kraj Građanskog rata	12
3.4. Kompromis iz 1877. godine	13
3.5. Jim Crow zakoni.....	14
4. NASILJE I RADIKALNI DESNIČARI.....	15
4.1. Radikalni desničari.....	15
4.3. Spomenik Robertu E. Leeju i <i>Unite the Right</i> prosvjed	16
4.3.1. Geografski smještaj spomenika i povijesni kontekst izgradnje	17
4.4. <i>Unite the Right</i> prosvjed.....	19
4.5. Analiza nasilja radikalnih desničara.....	21
5. NASILJE I INTERNET	25
5.1. Kontekst govora mržnje u SAD-u.....	25
5.2. Govor mržnje kao lingvistički oblik nasilja	25
5.3. Američka nacistička stranka.....	26
5.4. Analiza internetske stranice Američke nacističke stranke	27
6. NASILJE I POLICIJA	29
6.1. Ubojstvo Geoga Floyd i posljednji BLM protest.....	30
7. ZAKLJUČAK.....	32
8. LITERATURA	34

1. UVOD

Od davne 1492. godine današnjih 50 saveznih država koje čine Sjedinjene Američke Države izgrađene su na temeljima kolonizacije, ugnjetavanja od strane onih koju su bili u društvenoj privilegiranoj poziciji, ratovima te brojnim krvoprolićima. Na taj se način kultura i nasilje isprepliću i manifestiraju u raznim rasističkim praksama što konstantno dovodi do socijalnih problema i sukoba. Posebnost nasilja je ta što ono ne mora i u većini današnjih slučajeva nije samo fizičko nasilje koje rezultira fizičkim ozljedama subjekta već ono poprima razne oblike društvene segregacije subjekata na temelju ustaljene ideologije. Korijeni rasističke prošlosti SAD-a izvire na površinu i u današnjem suvremenom, mnogo razvijenijem društvu što predstavlja vrlo velik i ozbiljan problem kada su u pitanju stanovnici SAD-a koji nemaju bijelu boju kože. S obzirom na to da nasilne prakse nisu jednostavan koncept te zahtijevaju detaljnu analizu upravo je taj problem tema ovog rada. U radu će se predstaviti teorijski okvir pojmova sadržanih u naslovu te će se prikazom američke povijesti analizirati kako se kultura nasilja manifestira danas putem govora mržnje, izgradnje spomenika u ime kontroverznih povijesnih osoba te policijske brutalnosti koja je dovela do nedavnog još jednog *Black Lives Matter* protesta. Iako je robovlasništvo ukinuto prije više od 150 godina cilj rada je putem opisa ustaljenih rasističkih praksi američkog društva osvijestiti privilegiranu poziciju bijelaca te ukazati na aktualnu problematiku u socijalnom, kulturnom te političkom kontekstu.

2. TEORIJSKI OKVIRI POJMOVA „KULTURA“ I „NASILJE“

2.1. Kultura

Pojam „kultura“ samo je jedan u nizu pojmova kojega je vrlo zahtjevno definirati kada je u pitanju teorijski okvir društvenih i humanističkih znanosti. Kada ponudimo definiciju nekoga pojma bez obzira na to koliko ona bila opširna u konačnici taj pojam je ograničen što predstavlja problem u znanostima čiji su glavni predmeti istraživanja kultura i društvo. Budući da je kultura sastavni dio, ali i produkt svakog društva, ona je isto kao i to društvo sklona konstantnim promjenama te nema jasno definirane granice. Tijekom dugog niza godina brojni društveni i humanistički znanstvenici težili su tome da definiraju ovaj kompleksan pojam. Jedna od najpoznatijih definicija kulture je upravo ona od Raymonda Williamsa koja će se zbog svoje univerzalnosti i širokog spektra praksi koje uključuje koristiti u okviru ovog rada. Ovaj britanski teoretičar, književni kritičar i književnik smatra se jednim od vodećih ličnosti britanske nove ljevice. Istaknuo se kao teoretičar marksističke kritike, kulturalnih studija i kulturnog materijalizma.¹ U svojoj knjizi *Analiza kulture* nudi tri generalne kategorije u procesu definiranja kulture. Prvu kategoriju naziva idealnom te je u sklopu te kategorije kultura stanje ili proces ljudske savršenosti u smislu apsolutnih ili univerzalnih vrijednosti. U sklopu prve kategorije definicije kulture Williams se referira na djelo engleskog pjesnika i kulturnog kritičara Matthewa Arnolda, koji u svom djelu *Kultura i anarhija* govori kako je kultura studija savršenosti. Savršenost se prema njegovom shvaćanju odnosi na unutarnje stanje uma i duha; postajanje nečime, a ne posjedovanje nečega.² Slijedeći Arnoldovu definiciju ljudske savršenosti dolazimo do zaključka da bismo kao ljudska bića trebali težiti konstantnom društvenom napretku kako bismo sebi i drugima omogućili što kvalitetniji i ispunjeniji društveni život. Prema drugoj kategoriji, dokumentarnoj, kultura je tijelo intelektualnog i maštovitog rada pomoću kojeg se na detaljan način različito bilježe ljudske misli i iskustvo. Ovakvo poimanje kulture veže se uz tradicionalnu definiciju tog pojma koja nalaže da je kultura nešto što ima visok socijalni status te je kao takva dostupna samo pripadnicima viših društvenih staleža za koje se smatra da imaju dobar ukus. Nečiji ukus je pod utjecajem njegove klase, kulturne pozadine, edukacije u općem smislu i vrijednostima, nacionalnih okvira te brojnih drugih aspekata koji

---

¹ Williams, Raymond. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 30. 4. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66177>>.

² Story, John. *Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction*, New York: Routledge, 2015. str. 20

se tiču njegovog identiteta i socijalnog iskustva.³ Naposljetku prema trećoj kategoriji, pod nazivom socijalna, kultura je opis određenog načina života.⁴ Budući da se odnosi na cjelokupan način života ova definicija kulture usko je povezana sa procesom enkulturacije. To je proces učenja kojim pojedinac, iskustvom, opažanjem i podukom preuzima obrasce ponašanja, sustav vrijednosti te sve druge sadržaje kulturne zajednice u kojoj živi.⁵ Raznolikost kulturnih zajednica i njihovog načina života, posebice na istom geografskom području, može rezultirati brojnim problemima. Ovakve razlike temelj su čovjekove „mi-oni“ podjele. Stvaranje ovakve stereotipne podjele izvire iz primitivnog živčanog sustava, odnosno njegovog odgovora u borbi za opstanak. Primitivni dijelovi mozga pomoću „mi-oni“ podjele vrlo brzo razlikuje bića koja predstavljaju potencijalnu opasnost i koja bi mogla ugroziti našu egzistenciju.⁶ U susretu sa osobom čiji je proces enkulturacije znatno drukčiji od našeg vlastitog osjećamo se ugroženo jer ne znamo njezine temeljne ideje i vrijednosti. Naši primitivni dijelovi mozga doživljavaju tu osobu kao prijetnju nama i našim kulturnim vrijednostima koje čine sastavni dio našeg života. Problem ne leži u primitivnim dijelovima našeg mozga, već u našoj povezanosti s njime. Ovakav način razlikovanja prijetnji bio je koristan ljudima prije nekoliko tisuća godina kada su društvene zajednice bile homogenije nego što su danas te se na društvene raznolikosti moglo gledati kao na binarne opozicije, ali u današnjim multikulturnim državama, poput Sjedinjenih Američkih Država, to predstavlja značajan problem. Kada se poveže s nasilnim tendencijama „mi-oni“ podjela može dovesti do brojnih nasilnih sukoba koji svoje korijene vuku iz ljudskog osjećaja mržnje.

Definiciju pojma „kultura“ moguće je dalje proširiti koristeći lingvističku analizu. Pomoću analize kolokacija riječi „kultura“ dobiva se uvid u šire značenje kulture i njezine povezanosti sa društvenim kontekstom. Pomoću opcije *Word Sketch* u *SketchEngineu* na temelju *Open American National* korpusa vizualno su prikazane kolokacije riječi. Budući da se ovaj rad temelji na analizi američkog društva, a iz vizualnog prikaza je vidljivo da su kultura i jezik vrlo usko povezani bilo je nužno analizirati američki korpus.

---

³ Sturken, Marita i Cartwright, Lisa. *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture*, Oxford University Press, 2017. str. 60

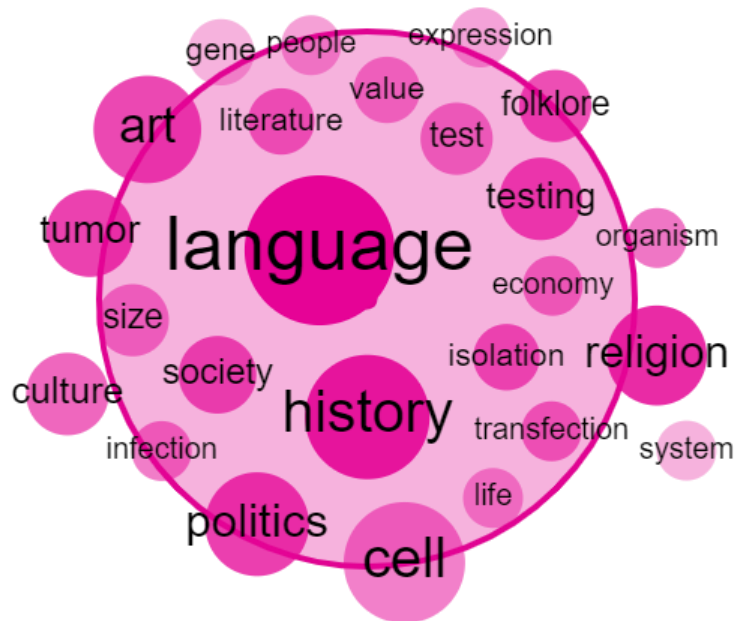
⁴ Williams, Raymond. *Culture and Society. USA*: Columbia University Press., 1959. str. 16

⁵ Sturken, Marita i Cartwright, Lisa. *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture* b.r.

⁶ Dozier, Rush. *Zašto mrzimo: Razumijevanje, obuzdavanje i eliminiranje mržnje u sebi i u svijetu*. Zagreb: Neretva, 2003. str. 59

culture

visualization by SKETCH ENGINE

Slika 1 vizualni prikaz kolokacija riječi s pojmom „kultura“

Na temelju prikaza vidljivo je kako je kultura vrlo usko vezana za jezik, religiju, politiku, povijest te umjetnost što usko prati Williamsove definicije kulture. Jezik se shvaća kao sposobnost svojstvena ljudima da se, u jezičnoj zajednici, sporazumijevaju pomoću kompleksnog sustava glasovnih znakova dok se istovremeno vrši tjelesna aktivnost.⁷ To ga čini vrlo važnim alatom za izraz ljudskih misli, osjećaja, uvjerenja te ostalih kulturološki relevantnih aspekata ljudskog života. Ovisno o govornikovo namjeri jezik može biti korišten i u vrlo negativnom kontekstu kao sredstvo širenja diskriminirajuće ideologije poprimajući oblik govora mržnje. Povijesni događaji države uvelike diktiraju kulturne odlike te iste države. Ako se povijest države temelji na nasilju ona će neizbježno biti dio njezine kulture, a time će biti prisutna i u cjelokupnom načinu života pripadnika te kulture.

⁷ jezik. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 30. 4. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=29130>>.

2.2. Nasilje

Nasilje se kao društvena pojava objašnjava na različite načine koji ovise o akademskim disciplinama unutar kojih se ono proučava. Oduvijek je bilo i zauvijek će biti prisutno u društvu te se smatra jednom od glavnih odlika inteligentnih bića. Temelji se na dominaciji pojedinca ili skupine osoba nad drugim s ciljem stjecanja moći. Brojni povijesni događaji svjedoče tome da se ta moć nikada ne stječe miroljubivim putem već počiva na jednom osnovnom principu, a to je prekoračenje tuđih granica, što u principu označava prakticiranje nasilja. U kontekstu vršenja moći nad subjektom nasilje postaje vrlo učinkovit instrument jer izravno provodi poslušnost i pobjeđuje otpor.⁸ Razvoj modernog društva rezultirao je brojnim formama i kvalitetama koje nasilje može posjedovati; od fizičkih ozljeda, koje su najčešći produkt izvođenja nasilnih činova nad potlačenim subjektom, do očitih i/ili nesvjesnih trauma žrtava.⁹ Fizičko nasilje očituje se na isti način u svakoj kulturi, univerzalno je i nije ga potrebno razumjeti na kognitivno kompleksan način što ga čini univerzalnim jezikom.¹⁰ Akter koji želi provesti nasilan čin nad subjektom ne mora posjedovati superiornost u instrumentima moći. Njegova moć nad drugim temelji se izričito na ranjivosti ljudskog tijela. Prošlo stoljeće bilo je obilježeno naglim i značajnim socijalnim i tehnološkim razvojem te se zahvaljujući tome, danas, većinu svjetskih zemalja može se opisati kao moderne. Usprkos modernizaciji, barbarske tendencije društva modernih država i dalje su njihova osnovna karakteristika. Očevi sociološke analize, Marx, Weber te Durkheim, tvrdili su da će moderna društva cijenu modernizacije platiti u obliku neljudskosti i destrukcije što potvrđuje 20. stoljeće koje je bilo obilježeno zabrinjavajućom količinom nasilja počinjenog od strane različitih aktera poput pojedinaca, države i različitih socijalnih grupa.¹¹ Demokraciju, kao politički oblik vladavine, određuje vladavina naroda što izravno upućuje na činjenicu da u takvom političkom sustavu nema mjesta fizičkom vršenju nasilja nad subjektima od strane vrhovnog vođe. U demokratskim i slobodnim sustavima, čije institucije teže suzbijanju otvorenog izvršavanja nasilja, bilo pojedinačnog ili kolektivnog, zapravo postižu kontraefekt. Nasilje u sve većoj mjeri počinje posjedovati emocionalnu konotaciju; stvara strah te može biti eksploatirano od strane političara.¹² Budući da u modernim državama nasilje karakterizira

---

⁸ Heitmeyer, Wilhelm, Hagan, John: *International Handbook of Violence Research*. SAD: Kluwer Academic Publishers, 2005. str. 18

⁹ *Ibid*, str. 5

¹⁰ *Ibid*, str. 23

¹¹ *Ibid*, str. 5

¹² *Ibid*, str. 8

usmjerenost na ljudske emocije ono poprima oblik psihološkog i simboličkog nasilja. Psihološko nasilje vezano je za ljudsku tjelesnost, ali je ono usmjereno na ljudski um i psihi te ga je zbog toga izrazito teško otkriti. Budući da je usmjereno na samu srž ljudske duhovne sposobnosti znatno je nehumanije od fizičkog nasilja. Ono se temelji na riječima, gestama, slikama, simbolima ili oduzimanju životnih potrepština, kako bi se zastrašivanjem i strahom ili određenim „nagradama“ prisililo druge na pokoravanje.¹³ Direktno za psihičko nasilje veže se simboličko nasilje koje proizlazi iz sistemskih struktura. Ono se manifestira kao jezično preneseno nasilje koje nadograđuje psihičko nasilje te podrazumijeva izgovorene ili napisane riječi kojima je svrha omalovažavanje subjekta i njegove cijele egzistencije. Simboličko nasilje sastoji se od vikanja, verbalnog zlostavljanja, vrijeđanja, diskreditacije, omalovažavanja, ponižavanja te ignoriranja što direktno upućuje na govor mržnje koji narušava javno dobro te uzrokuje pobuđivanje traumatičnih iskustava iz prošlosti. Ona se ne moraju nužno vezati na prošlost subjekta kojemu je upućen govor mržnje, već se mogu referirati na traumatična iskustva cijele generacije, odnosno cijele društvene zajednice. Subjekt je putem prošlih generacijskih traumatičnih iskustava prisiljen proživljavati iste te se pritom stvara prijetnja socijalnom miru.¹⁴ Ovim se putem govor mržnje, kao nasilni čin u kulturi, manifestira u sadašnjosti putem povijesnih događaja.

---

¹³ Ibid, str. 23

¹⁴ Waldron, Jeremy. The Harm in Hate Speech. Massachusetts: Harvard University Press, 2012. 4

3. OD POTRAGE ZA ZLATOM DO IMANENTNOG RASIZMA

3.1. Kolumbov dolazak

Kolonije su način očuvanja prevlasti država u području vanjske politike koje nastoje gospodarski i politički podrediti druge zemlje, a ponekad čak i cijela kontinentska područja.¹⁵ Kolonijalizam predstavlja svojevrsnu podjelu svijeta na osnovi moći, odnosno sile te je specifičan za razdoblje 15. stoljeća. Kristofor Kolumbo, pomorac velikog entuzijazma za otkrivanjem Novog svijeta, uspješno je nagovorio kralja i kraljicu Španjolske da mu financiraju ekspediciju. Ova ekspedicija kasnije pokreće cijelu lavinu događaja koja se naziva Kolumbovska razmjena. Pronalazak zlata na novim i neistraženim prostorima samo je početak začaranog kruga velike, namjerne, ali i slučajne, razmjene materijalnih i nematerijalnih dobara. Glavni motiv njegove želje za otkrivanjem Novog svijeta leži u pronalasku zlata, srebra, začina te ostalih materijalnih stvari pomoću kojih bi mogao steći svoje bogatstvo i slavu. Nakon dolaska na prostor današnjeg SAD-a Kolumbo svjedoči uljudnosti i prijateljskim osobinama domorodaca. Na temelju primarnih povijesnih izvora, poput Kolumbovih pisama, svjedočimo njegovom načinu postupanja sa američkim domorocima. Naime, Kolumbo piše kako je odmah pri dolasku zarobio nekoliko osoba kako bi mu pružile informacije o zlatu i ostalim materijalnim dobrima koja su se mogla pronaći na tim prostorima.¹⁶ Kako bi u što kraćem vremenu pronašao što veće količine zlata Kolumbo odlučuje domoroce učiniti robovima te prisiliti ih na fizički rad u nezamislivo okrutnim uvjetima. Ovakav oblik rada uz prijenos bolesti iz Europe na prostor Novog svijeta u sklopu Kolumbovske razmjene rezultirao je visokom stopom mortaliteta domorodaca. Povijesni izvori pokazuju da do godine 1650. na prostorima Kolumbovog robovlasničkog tretmana nije ostalo živih domorodaca što predstavlja vrlo velik gubitak u kontekstu humanističkog i kulturnog pristupa povijesti američkog domorodačkog naroda. Kako bi nadoknadio velik gubitak robova Kolumbo odluči, u nekoliko navrata, otploviti na prostor zapadne Afrike na kojemu je ropstvo bilo prisutno te uzeti tamošnje robove za ispunjenje svojih ciljeva. Ovaj čin uzrokovao je velike demografske promjene na području Afrike i Novog svijeta. Naime,

---

¹⁵ kolonijalizam. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 3. 5. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32472>>.

¹⁶ Zinn, Howard. A People's History of the United States. New York: Harper & Row, 2010., str. 1

procjenjuje se da je do 1800. godine između 10 i 15 milijuna afričkih stanovnika bilo transportirano u Ameriku.¹⁷

Američki povjesničar i politolog Howard Zinn u svojoj knjizi pod imenom *Narodna povijest Sjedinjenih Država* zahvaljujući povijesnim izvorima Johna Barbota, francuza koji je sudjelovao u razmjeni robova, nudi vrlo detaljan i slikovit opis tretiranja robova za vrijeme i nakon njihovog transporta iz Afrike.

„Kad robovi siđu u Fidu iz zemlje u unutrašnjosti, strpaju se u kabinu ili zatvor... U blizini plaže i kada ih Europljani trebaju primiti, izvedeni su na veliku ravnicu, gdje brodski kirurzi pregledavaju svaki dio svakoga od njih, do najmanjeg člana, muškarci i žene koji su potpuno goli...Dopušteni su oni koji su u dobrom fizičkom stanju te su smješteni na jednu stranu... Na prsima im biva žigosana oznaka francuske, engleske i nizozemske kompanije koja ih posjeduje ...Označeni robovi nakon toga vraćaju se u svoje bivše kabine gdje čekaju pošiljku, ponekad i 10-15 dana...Zatim ih ukrcavaju na brodove u prostore koje nisu veći od lijesa te bivaju okovani lancima u mračnoj, mokroj sluzi dna broda, gušajući se u udisajima vlastitih fekalija. Visina između paluba ponekad je bila samo osamnaest centimetara; tako da se ova nesretna ljudska bića nisu mogla ni okrenuti. Obično su im vrat i noge bili vezani za palubu. Osjećaj bijede bio je toliko intenzivan da ih je dovodio je bijesa...Robovi su često skakali preko palube kako bi se utopili umjesto da nastave patnju. Jednom promatraču paluba na kojoj su boravili robovi bila je toliko prekrivena krvlju i sluzi da je nalikovala klaonici.“¹⁸

Ovakav tretman ljudskih bića pokazuje koliko je jaka ljudska želja za stjecanjem materijalnog bogatstva te koliko su osobe na poziciji moći spremne i voljne eliminirati vlastitu ljudskost kako bi ostvarile svoje sebične interese. Iako navedeni opis pripada razdoblju 15. i 16. stoljeća životne okolnosti Afroamerikanaca ne postaju povoljnije ni u nadolazećim stoljećima poput devetnaestog koje je zapamćeno u američkoj povijesti kao jedno od destruktivnijih razdoblja zbog vođenja brojnih bitaka u sklopu Američkog građanskog rata.

---

¹⁷ Ibid str. 25

¹⁸ Ibid

3.2. Američki građanski rat i rasna segregacija

Politički interesi i novac glavni su razlozi za dugogodišnje održavanje robovlasničke prakse na samom jugu današnjeg SAD-a. Ekonomski oslonac robovlasničkih elita činile su brojne plantaže pamuka čije su funkcioniranje omogućavali robovi koji su svakodnevno radili na njima. Uzgoj te prodaja pamuka bio je primaran izvor zarade za Jug, ali na plantažama su također uzgajane brojne prehrambene namirnice, posebice iz domene povrća za svrhu prehranjivanja otprilike pet milijuna slobodnog stanovništva. Ovakav se ekonomski sustav posebice ističe u Teksasu, Louisiani, Missisippiju, Alabami, Georgiji, Južnoj Karolini te Floridi. Porast broja robova na prostoru ovih država proporcionalno utječe na količinu izvoza pamuka za potrebe, prvenstveno engleske, a zatim i svjetske, tekstilne industrije. Za razliku od Juga, koji je predstavljao agrikulturno središte, na Sjeveru ekonomska je situacija bila znatno drukčija. Sjever karakterizira značajan tehnološki napredak u odnosu na Jug; brojne tvornice, razvijena prometna infrastruktura te gotovo četiri puta više slobodnog stanovništva. Zahvaljujući ovom intelektualnom napretku Sjever nije imao gotovo nikakve koristi od robovlasničkog sustava, štoviše, on im je predstavljao vrlo velik problem jer je zakidao siromašne bijelce kojima je bavljenje poljoprivredom bilo u interesu. Prijepori između Sjevera i Juga posebice zaoštavaju četrdesetih godina 19. stoljeća kada teritorij dobiven nakon meksičko-američkog rata treba uspostaviti sustav na kojemu će počivati njegova ekonomija. Unatoč suprotstavljenim perspektivama Sjevera i Juga oko pitanja robovlasništva uspješno je uspostavljen dogovor koji se naziva Kompromisom 1850. godine te ga se često naziva događajem zbog kojeg je Građanski rat odgođen na deset godina. Ovaj dogovor čini pet zasebnih zakona koje je donio Kongres s ciljem razrješavanja političkog sučeljavanja slobodnih država na sjeveru te država koje su podržavale robovlasništvo na jugu. U sklopu dogovora donesen je Zakon o odbjelim robovima iz 1850. (engl. *Fugitive Slave Act*) te je predstavljao koncesiju južnim državama zauzvrat za prijem meksičkih ratnih teritorija, posebice Kalifornije, u Uniju kao anti-robovlasničku državu. Saveznim prijestupom smatralo se sakrivanje i/ili pružanje pomoći pri bijegu robovima te je na taj način ovaj zakon robovlasnicima omogućio lakši povratak bivših robova ili onih za koje su tvrdili da su pobjegli.¹⁹ U pismu prijatelju Lincoln izražava svoje nezadovoljstvo te piše kako mrzi vidjeti jadna stvorenja kako ih love, ali grizne usne i ostaje tiho.²⁰ Ovim pismom Lincoln dovodi u pitanje svoj moralni aspekt prema ropstvu, ali iz političke perspektive čini iznimno lukav

---

¹⁹ *Ibids* str. 162

²⁰ *Ibid*, str. 168

potez jer sam zna da je prisiljen napraviti razliku između svojih osobnih želja i službene dužnosti.²¹

Abraham Lincoln biva izabran za predsjednika kao kandidat Republikanske stranke u studenom 1860. godine, ali njegova inauguracija odvija se tek u ožujku 1861. godine. Budući da se u južnim državama nije moglo glasati za Lincolna njegova pobjeda na izborima smatra se katalizatorom za početak Građanskog rata. Zimske mjesece Lincolnove nepotpune vlasti sedam država Juga iskorištava za odcjepljenje od ostatka te formiraju Konfederativne Američke Države. Preuzimaju ustav Unije, ali nadodaju cilj održavanja robovlasničkog sustava za daljnje ekonomske potrebe te izabiru Jeffersona Davisa za predsjednika. Sukob Sjevera i Juga nije bio oko ropstva kao moralne institucije jer većina sjevernog stanovništva nije brinula dovoljno o ropstvu, a posebice ne na način da bi se žrtvovali za njegovo ukidanje te tu cijenu platili ratom. Čak je i sam Abraham Lincoln u sklopu svojih javnih govora, u nekoliko navrata, izjavio da nema namjere, izravno ili neizravno, ometati instituciju ropstva u državama i kojima ona postoji te da vjeruje da nema zakonsko pravno i sklonosti za to.²² Glavni motiv rata leži u želji Sjeverne elita za zemlju bez ekonomske ekspanzije, besplatnu radnu snagu, slobodno tržište te visoku zaštitnu carinu za proizvođače. Interesi robovlasnika suprotstavili su se svemu tome; vidjeli su Lincolna i Republikance kao onemogućavanje nastavka njihovog ugodnog i uspješnog načina života u budućnosti.²³

Južna Karolina bila je jedna od prvih država koja objavila odcjepljenje od Unije. Fort Sumter utvrda je smještena na ulazu u zaljev u Južnu Karolinu te su je mnogi smatrali jednom od rijetkih preostalih prepreka koju Jug treba savladati prije postizanja suvereniteta. Znajući da ljudima u Fort Sumteru ponestaje zaliha predsjednik Lincoln odlučuje poslati tri nenaoružana broda nakon što su oružane snage u Južnoj Karolini izjavila da će svaki pokušaj opskrbe utvrde smatrati agresivnim činom. Sukob interesa dovodi do ispaljivanja prvih hitaca te se 12. travnja 1861. godine smatra datumom službenog početka Američkog građanskog rata. Ovaj događaj Lincoln koristi kao opravdanje za formiranje vojske Unije, a još se četiri države, Virginia, Arkansas, Tennessee i Sjeverna Karolina, pridružuju Konfederaciji. Usprkos tehnološkoj naprednosti i boljoj prometnoj infrastrukturi Sjevera, u prvih godina dana rata, Jug je bio u povoljnoj poziciji. Naime, stanovnici Juga bili su motiviraniji za uspješnost u ratu jer se rat odvijao na njihovim prostorima što upućuje na činjenicu da su bili

---

²¹ Ibid, str.171

²² Ibid, str.169

²³ Ibid

bolje upoznati s teritorijem pod izvrsnim vodstvom Roberta E. Leeja, ali su ujedno i branili svoje domove te plantaže s usjevima. Uspješnost od samog početka rata pružila je Jugu dodanu motivaciju za napad na Sjever čemu svjedoči krvava bitka kod Antietama. Pod vodstvom Roberta E. Leeja Jug napada Sjever 17. rujna 1862. godine, ali bitka ubrzo postaje zapisana u američkoj povijesti kao jedna od najkrvavijih bitaka sa ukupno 22 717 žrtava koje su umrle, nestale ili ranjene.²⁴ Ova bitka smatra se najznačajnijom pobjedom Sjevera koja je dovela do Proglasa o emancipaciji samo nekoliko danas kasnije.

3.2.1. Proglas o emancipaciji

Iako je Proglas o emancipaciji otvorio put trajnom ukidanju ropstva u SAD-u on je prvenstveno bio vojni potez. Naime, Lincoln sve države Konfederacije poziva da se pridruže Uniji u roku od sto dana, u suprotnom će „sve osobe držane kao robovi u bilo kojoj državi ili određenom dijelu države čiji će se narod tada pobuniti protiv Sjedinjenih Država bit će tada, nadalje i zauvijek slobodni.“²⁵ Dana 1. siječnja 1863. godine objavljeni Proglas o emancipaciji oslobodio je robove na područjima koja su se i dalje borila protiv Unije. Zahvaljujući emancipaciji do ljeta 1864. godine sakupljeno je i poslano Kongresu 400 000 potpisa kojim se traži donošenje zakona za trajno okončavanje ropstva što je u travnju 1865. dovelo do uvođenja Trinaestog amandmana koji je to i realizirao.²⁶ Ovaj događaj omogućio je Afroamerikancima pridruživanje u vojne snage Unije te u tom trenutku Američki građanski rat ujedno postaje i rat bivših robova za trajno ukidanje robovlasničkog režima. Uz gotovo 200 000 veći broj vojnih snaga na strani Unije Proglas o emancipaciji dodatno je naštetio Konfederativnim državama jer je omogućio tamošnjim robovima da uvide svoju stvarnu moć. Njihovim prestankom rada na plantažama neizbježno dolazi do manjka hrane za sve države članice što predstavlja vrlo nepovoljnu poziciju u ratu zbog kojeg je već drastično smanjena količina hrane zbog prethodno oštećenih usjeva na plantažama. Uz izmjenu zakona na ustavnoj razini i vrlo nepovoljnu poziciju Jug nije imao drugog izbora osim predati se i priznati pobjedu Sjevera.

Uz Trinaesti amandman Kongres je također uveo i Petnaesti amandman kojim je izrečeno pravo građana Sjedinjenih Država na glasanje bez obzira na njihovu rasu, boju kože ili prethodno služenje u vojnim snagama. Krajem 1860-ih i početkom 1870-ih Kongres usvaja niz zakona kojima lišavanje Afroamerikanaca njihovih prava čini zločinom. Nadalje,

---

²⁴ Wikipedia. Battle of Antietam. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Antietam (5.5.2021.)

²⁵ Zinn, Howard. A People's History of the United States, str. 172

²⁶ Ibid

omogućuje zabranu izuzeća Afroamerikanaca iz javnih sfera poput hotela, kazališta, željeznica i ostalih.²⁷

3.3.Lincolnov atentat i kraj Građanskog rata

Javnim i otvorenim zalaganjem za prava Afroamerikanaca te ukidanjem ropstva Abraham Lincoln zaoštava već napetu političku situaciju između Sjevera i Juga. Mnogi stanovnici Konfederativnih država te bivši robovlasnici željeno su iščekivali ili priželjkivali njegovu smrt sve dok dana 15. travnja 1865. godine jedan glumac nije ispunio njihove želje. Za vrijeme trajanja predstave u Fordovom kazalištu John Wilkes Booth, simpatizer Konfederacije te pobornik robovlasništva, prislanja pištolj na potiljak Abrahama Lincolna te odlučno povlači okidač. Nakon oduzimanja života predsjedniku odlučuje pobjeći s mjesta zločina viknuvši moto države Virginije *Sic semper tyrannis* što u prijevodu znači *Tako uvijek tiranima*. Saveznim vojnim postrojbama bilo je potrebno desetak dana dok nisu pronašli Bootha i njegove suradnike kako koriste staju na farmi Garrett kao sklonište. Nakon što su savezne trupe opkolile staju porasle su tenzije između Bootha i njegovih suradnika te jedan od njih kobno ranjava Bootha koji umire nakon nekoliko sati. Njegovi suradnici bivaju uhićeni te javno pogubljeni vješanjem 7. srpnja 1865. godine.²⁸ Građanski rat okončan je iste godine nakon što je ukinuta Konfederacija te se Jug ponovno smatrao djelom Sjedinjenih Država. Najznačajnije postignuće rata predstavlja ukidanje ropstva čime je čak 4,5 milijuna robova s Juga imalo status slobodnih ljudi. Konfederativni simpatizeri počinili su brojne nasilne čine nad Afroamerikancima dokazavši da rasizam i mržnja prema drugome teče znatno dublje u njihovim venama od želje za opstankom robovlasničkog sistema. Divljačka pobuna bijelaca u državi Tennessee u svibnju 1866. godine rezultirala je smrću 46 Afroamerikanaca koji su većinom bili ratni veterani vojske Unije te dva bijelca. U tom procesu silovano je pet Afroamerikanaca te je spaljeno devedeset domova, dvanaest škola i četiri crkve. U New Orleansu je, u ljeto 1866. godine, u još jednoj pobuni protiv Afroamerikanaca život izgubilo ukupno 38 ljudi od kojih je 35 Afroamerikanaca.²⁹ Ovim nasilnim činovima započinje razdoblje Rekonstrukcije te Jim Crow zakona čiji će se rasizam naposljetku utjeloviti u ideologiji ozloglašene skupine poznatoj pod nazivom Ku Klux Klan.

---

²⁷ Ibid, str. 179

²⁸ Wikipedia. Assassination of Abraham Lincoln. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Assassination_of_Abraham_Lincoln (5.5.2021.)

²⁹ Zinn, Howard. A People's History of the United States, str. 183

3.4. Kompromis iz 1877. godine

Pobjeda Unije u Građanskom ratu podrazumijevala je nacionalizaciju svjetonazora slobodnog rada na prostorima bivših Konfederativnih država što je bio zadatak Andrewa Johnsona, tadašnjeg predsjednika. Kao bivši robovlasnik te simpatizer Konfederacije pobrinuo se da Jug ponovno postane član Unije, ali pritom ne jamčeći jednaka prava za Afroamerikance kako bi i dalje ostala uspostavljena bjelačka nadmoć. Za vrijeme njegovog predsjedništva doneseni su takozvani crni kodovi, odnosno (engl. *black codes*). Njima je omogućena ekonomska destabilizacija oslobođenih robova te su bili prisiljeni i dalje raditi na istim plantažama, ali više nisu nazivani robovima već ih se smatralo kmetovima čime su postali subjekti nove rasne hijerarhije u južnjačkom društvu. Mississippi uvodi zakon 1865. godine kojim zabranjuje oslobođenim robovima iznajmljivanje ili zakup poljoprivrednih zemljišta te uvodi rad na temelju ugovora.³⁰ Ugovori su rezultirali sprječavanjem Afroamerikanaca na rad za više od jednog poslodavca što je direktno imalo pozitivan utjecaj na same vlasnike plantaža zbog mogućnosti isplaćivanja vrlo niskih plaća. Svi bivši robovi koji su pokušali izbjeći potpisivanje ugovori uhićeni su i pretučeni, a zbog uhićenja primorani su raditi bez plaće što ih ponovno svodi na status robova. Zbog nepoštivanja donesenih zakona i kontradiktornog postupanja s obzirom na Trinaesti amandman Johnson ulazi u brojne sukobe sa Kongresom i radikalnim Republikancima koji su bili predani oslobođenju i uspostavi jednakih prava za Afroamerikance. Predsjednik Johnson poziva se na veto, ali Republikanci ne posustaju u svome cilju i nadjačavaju njegov veto. Kako bi bivše države Konfederacije bile potpune članice Unije bile su prisiljene izraditi nove Ustave te dodijeliti osnovna prava Afroamerikancima. Nadalje, kako bi osigurali političku, ekonomsku i socijalnu reformaciju Juga trupe Unije izvršile su vojnu okupaciju tih prostora. Kompromisom iz 1877. godine dolazi do razrješenja situacije. Demokratski kandidat, Samuel Tilden, imao je 184 elektorska glasa i trebao je još jedan da bude izabran za predsjednika dok je Republikanski kandidat Rutherford Hayes imao 166 elektorskih glasova. Tri države koje još nisu prebrojane imale su ukupno 19 elektorskih glasova; da Hayes može dobiti sve glasove, imao bi 185 elektorskih glasova i bio predsjednik.³¹ Kompromisom je dogovoreno da će Hayes biti predsjednik, a zauzvrat će opozvati trupe Unije sa prostora Juga i spriječiti daljnje vršenje pritiska u svrhu reformacije zakona. Ovom odlukom omogućeno je daljnje

---

³⁰ Ibid, str. 179

³¹ Ibid, str. 185

zakidanje Afroamerikanaca za njihova osnovna prava, nadmetanje ideologija Ku Klux Klana te provođenje Jim Crow zakona.

3.5. Jim Crow zakoni

Naziv Jim Crow potječe od kazališnog lika američkog performerera Thomasa D. Ricea koji predstavlja rasistički prikaz Afroamerikanaca te njihove kulture. Kazališni se lik temelji na narodnom prevarantu pod nazivom Jim Crow koji je bio popularan među robovima. Jim Crow zakoni naziv su za legalnu rasnu segregaciju koja je bila na snazi sedamdesetih godina 19. stoljeća na prostoru SAD-a. Afroamerikanci su zakonima bili svrstani u drugu građansku klasu te im je onemogućeno pravo na glasanje i prisiljeni su na korištenje posebno odvojenih javnih prostora. Svaka javna ustanova sadržavala je *Whites only* i *Colored* znakove kojima se aktivno vršila podjela stanovnika na temelju rase. Prema Alastairu Bonnettu bjelaštvo se (engl. *Whiteness*) smatra normom na Zapadu te su Afroamerikanci oduvijek predstavljali one „druge“ u američkom društvu.³² Aktivnom rasnom podjelom stanovništva pomoću znakova i odvojenih javnih prostora vrše se nadzorne prakse u koje je upleteno samo ljudsko tijelo. Prema Foucaultu tijelo je direktno upleteno u političko polje te odnosi moći koji se prakticiraju u društvu imaju direktan utjecaj na njega.³³ Na taj način *Whites only* i *Colored* znakovi ne samo da dijele stanovnike na temelju rase već su i način prakticiranja moći od strane društvenih i političkih elita na Afroameričke stanovnike i čine ih poslušnim tijelima kako bi omogućili dugoročnu pokornost.

---

³² Bonnett, Alastair. *Whiteness. Cultural Geography A Critical Dictionary of Key Concepts*. David Atkinson et al. London. I.B.Tauris & Co Ltd 2005

³³ Sturken, Marita i Cartwright, Lisa. *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture*, str. 109.

4. NASILJE I RADIKALNI DESNIČARI

4.1. Radikalni desničari

U svrhu analize nasilja počinjenog od strane radikalnih desničara nužno je definirati njihovu ideologiju koja služi kao polazna točka njihovih nasilnih činova. Prvenstveno, termin „desničari“ odnosi se na osobe koje slijede uvjerenje da su glavne nejednakosti među ljudima prirodne i pozitivne te da ih država treba braniti.³⁴ Termin „radikalna desnica“ odnosi se na desničarske ideologije koje prihvaćaju demokraciju, odnosno narodni suverenitet i većinsku vladavinu, ali se protive temeljnim vrijednostima liberalne demokracije, posebice pravima manjina i pluralizmu. Srž njihovih ideoloških uvjerenja čine nativizam, autoritarizam i populizam. Ideologija nativizma zastupa stajalište da bi države trebale nastanjivati isključivo pripadnici te nacije te da su pripadnici tuđih nacija prijetnja homogenoj nacionalnoj državi. Autoritarnost se odnosi na vjerovanje u strogo uređeno društvo u kojem se kršenje ovlasti mora strogo kazniti što zahtijeva veći policijski angažman s većim nadležnostima. Naposljetku, populizam je ideologija prema kojoj je društvo podijeljeno u dvije homogene skupine; čiste ljude i korumpiranu elitu.³⁵

4.2. KKK

Ku Klux Klan, ili skraćeno KKK, naziv je za tajno bratstvo i jednu od najstarijih radikalno desnih ekstremističkih skupina koje se razvilo nakon Građanskog rata, 1866. godine sa svrhom kontinuiranog nadmetanja bjelačke nadmoći i rasističke ideologije s ciljem induciranja straha te društveno-političkog pokoravanja Afroamerikanaca.³⁶ Klan je koristio brojne nasilne metode, poput ugnjetavanja, linčovanja i mučenja, kako bi proveo svoju ideologiju utemeljenu na mržnji prema svima koji nisu radikalni desničari bijele boje kože. U razdoblju od 1865. godine sve do danas razlikujemo tri generacije Klana od kojih je najutjecajnija bilo druga. Svaka generacija KKK-a vođena je mržnjom prema „drugima“ što ih čini vrlo opasnom socijalnom skupinom i u tadašnjem suvremenom američkom društvu. Ljudska emocija mržnje može pomoću primitivnog živčanog sustava, koji sustav intenzivno dehumanizira kategoriju „drugi“, rezultirati vrlo nasilnim djelima koja su u razdoblju između

---

³⁴ Mudde, Cas. *The Far Right In America*. New York, Routledge, 2018., str. 3

³⁵ *Ibid.*, str. 2

³⁶ Gordon, Linda. *The Second Coming of KKK*. New York, Liveright, 2017., str. 10

1865. i 1900. godine bila brojna; preko 3 500 rasno motiviranih linčovanja na prostoru Juga.

37

Godine 1915. započinje teror druge generacije KKK-a koji će trajati sve do 1944. godine, a biti će počinjen od strane nekoliko milijuna članova koje su najvećem postotku činili bijeli protestantski muškarci srednje klase. Dugogodišnji uspjeh Klana omogućen je od strane šest različitih ideoloških komponenti, rasizma, populizma, fraternalizma, uzdržljivosti, evanđeoskog protestantizma, rasizma i nativizma, koje su osigurale osjećaj povezanosti članova te borbu za više društvene, političke i kulturne ciljeve motivirane mržnjom prema „drugima“. Glavna opasnost Klana krila se u anonimnosti njegovih članova jer se na taj način osigurao konstantan i intenzivan osjećaj straha u društvu. Za razliku od prve, druga generacija Klana provodila je vrlo mali broj linčovanja, ali su koristili letalni i neletalni terorizam počinjen od strane policijskih službenika te su zaslužni za veliki broj nasilnih djela.³⁸

4.3. Spomenik Robertu E. Leeju i *Unite the Right* prosvjed³⁹

Robert E. Lee svoju izvrsnu vojnu karijeru započinje 1829. godine kada je diplomirao drugi u klasi na Vojnoj akademiji Sjedinjenih Država u West Pointu. Zatim sedamnaest godina služi kao časnik u Inženjerskom korpusu, nadgledajući i kontrolirajući izgradnju obalne obrane države. Međutim njegova karijera dolazi do prekretnice 1846. godine tijekom meksičko-američko rata iz kojeg izlazi s činom pukovnika. Leeja je pratila reputacija kao jednog od najboljih časnika u američkoj vojsci te zahvaljujući tome dobiva ponudu od samog Abrahama Lincolna da preuzme zapovjedništvo nad saveznim vojnim snagama u travnju 1861. godine. Odbija ponudu tvrdeći da se ne može boriti protiv vlastitog naroda budući da se njegova rodna država, Virginia, odcijepila 17. travnja 1861. godine. Lee svoj vojni intelekt ujedinjuje sa svojim prvim vojnim angažmanom dana 11. rujna 1861. godine u sklopu bitke Cheat Mountainu u državi Virginia, odnosno na prostoru današnje Zapadne Virginije. Iako je u toj bitci pobjeda pripala Uniji, Leejeva vojna reputacija bila je toliko značajna da nije postala oborena nakon brojnih kritika koje su uslijedile nakon gubitka bitke. U ljetnim mjesecima 1863. godine Lee planira „prebaciti“ rat sa teritorija Juga na Sjever kako bi omogućio uspješne ljetne žetve i omogućio rad robova na uništenim plantažama. U procesu

---

³⁷ Dozier, Rush W. Zašto mrzimo: [razumijevanje, obuzdavanje i eliminiranje mržnje u sebi i u svijetu], Zagreb: Neretva, 2003., str. 85

³⁸ Gordon, Linda. The Second Coming of KKK, str. 33

³⁹ Poglavlja 4.3. – 4.5. preuzeta iz seminarskog rada: Domitrović, Ela: Analiza spomenika Roberta E. Leeja, 2021.

Leejeve okupacije Sjeveru u bitci kod Gettysburga između 1. i 3. srpnja 1863. život gubi čak 50 tisuća ljudi. Njegovi pokušaji okupacije Sjevera trajali su još dvije godine kada je napokon odlučio povući vojne snage sa prostora Unije. Noseći teret gubitka Građanskog rata te brojnih ljudskih života koje je okončao svojim vojnim zapovjedništvom daje ostavku u vojsci te prihvaća mjesto predsjednika Washingtonskog fakulteta u Lexingtonu u državi Virginia, gdje i umire 12. listopada 1870. u 63 godini života.⁴⁰

4.3.1. Geografski smještaj spomenika i povijesni kontekst izgradnje

Američki filantrop Paul Goodloe McIntire zapamćen je u povijesti Charlorresvillea kao jedan od najznačajnijih donatora u svrhu njegovog razvoja. Ponajprije je htio osigurati edukacijski napredak Sveučilišta u Virginiji čemu svjedoče povijesni dokazi koji pokazuju njegove donacije u iznosu od gotovo 750 tisuća dolara.⁴¹ Osim brojnih donacija sveučilištu zapamćen je po brojnim doprinosima katedrama za likovne umjetnosti u svrhu obogaćivanja kulturne imovine Charlottesvillea. Jedan od njegovih doprinosa kulturnim dobrima Charlottesvillea spomenik je posvećen Robertu E. Leeju čiju je izgradnju naručio 1917. godine. Iste godine McIntire kupuje park u Charlottesvilleu i dodjeljuje mu naziv Lee Park kako bi u njemu mogao izložiti naručeni spomenik. Park je taj naziv nosio do 2017. godine kada je preimenovan u Emancipacijski park, a zatim 2018. u Market Street Park te je i danas poznat pod tim imenom.⁴²

Nakon sedam godina izgradnje od strane dvojice kipara, Henrya Shradya te Lea Lentellia, brončani konjički spomenik postavljen je u parku. Godina, 1924., kada je spomenik postavljen smatra se periodom vrhunca druge generacije Ku Klux Klana. Tadašnji dožupan Charlottesvillea tada ističe kako je ovaj spomenik „psihološko sredstvo kojim se pokazuje dominacija većine nad manjinama.“⁴³ Postavljanje spomenika Konfederativnom generalu u vrijeme kada je jedna od najmnogoljudnijih skupina čija je svrha bila i ostala održavanje bjelačke nadmoći bila aktivna u državama u kojima je rasizam bio sastavni dio ideološkog ustava, ne predstavlja samo značaj Leejeve borbe u kontekstu Građanskog rata već izravnu retrospekciju potlačene uloge Afroamerikanaca u američkom društvu.

---

⁴⁰ Wikipedia. Robert E. Lee. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_E._Lee (14.5.2021.)

⁴¹ Wikipedia. Paul Goodloe McIntire. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Goodloe_McIntire (datum pristupa: 14.5.2021.)

⁴² Wikipedia. Market Street Park. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Market_Street_Park (14.5.2021.)

⁴³ Wikipedia. Robert E. Lee Monument (Charlottesville, Virginia). URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_E._Lee_Monument_\(Charlottesville,_Virginia\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_E._Lee_Monument_(Charlottesville,_Virginia)) (14.5.2021.)

4.3.2. Rasistička nastrojenost spomenika

Svaki spomenik način je materijalizacije socijalne memorije u društvenom procesu.⁴⁴ Izgradnjom te izlaganjem spomenika na određenom geografskom prostoru aktivno sudjelujemo u rekonstrukciji prošlih događaja u sadašnjosti. Prilikom analize spomenika bitno je znati što on simbolizira, reprezentira i znači, u ovom slučaju, na koje načine on može biti rasistički nastrojen. Spomenik izgrađen u čast Robertu E. Leeju zauzima centralni dio parka u Charlottesvilleu koji danas nosi naziv Market Street Park. U sagledavanju vrlo uskog konteksta ovog spomenika dolazi se do zaključka da on jednostavno predstavlja osobu koja je svojim pruženim intelektualnim znanjem te vojnim vještinama omogućila četiri godine dugu, ali u konačnici kobnu, borbu u svrhu odcjepljenja Konfederativnih država od Unije. Međutim niti jedno društvo ne možemo smatrati homogenim, a posebice ne američko društvo koje je od samih početaka bilo vrlo rasno te etnički raznoliko.

Prema Danielu Demetriou te Ajumeu Wingu spomenici mogu biti rasistički nastrojani na tri različita načina.

1. Prema publici s obzirom na to koga predstavljaju
2. Rasistički nastrojani jer slave rasistički aspekt osobe ili događaja
3. Zbog intencije sponzora, umjetnika ili dizajnera⁴⁵

Ovaj spomenik rasistički je nastrojen prema publici, u ovom slučaju, Afroameričkim stanovnicima SAD-a, a posebice Charlottesvillea jer predstavlja osobu koja se u vrijeme rata koji su vodio zbog nesuglasica oko pitanja održavanja robovlasništva borila za njegov opstanak u ekonomske svrhe. To se direktno veže na drugu točku koja govori da spomenik može biti rasistički nastrojen jer direktno slavi njegov aspekt u sklopu problematičnog događaja. Pitanje rata, a posebice onog koji se vodi na teritoriju jedne države, sam po sebi jest kontroverzna tema, a izgradnja te izlaganje spomenika u čast osobi koja je vodila ratne borbe u ime odvojenih država u svrhu očuvanja legalnog rasizma predstavlja vrlo velik problem u širem društvenom kontekstu i suvremenom dobu. Tada ne postaje samo pitanje etike izgradnje takvih spomenika već i pitanje društvenih problema koje je potrebno odvojiti od nasljedstva. Nasljedstvo je vrlo važno za stanovnike svake države jer služi očuvanju

---

⁴⁴ Atkinson, David. *Heritage. Cultural Geography A Critical Dictionary of Key Concepts* David Atkinson et al. London. I.B.Tauris & Co Ltd 2005. str. 141.

⁴⁵ Demetriou Dan, Wingo, Ajume. *The Ethics of Racist Monuments*. In: Boonin D. (eds) *The Palgrave Handbook of Philosophy and Public Policy*. Palgrave Macmillan, Cham. 2018. https://doi.org/10.1007/978-3-319-93907-0_27 str. 344

njihovog kolektivnog identiteta te integriteta. Na temelju njega razvija se osjećaj povezanosti sa predcima te im se simultano odaju poštovanje i zahvalnost za daljnju izgradnju cijele nacije. U kontekstu nasljedstva spomenik ratnom zapovjedniku koji je imao namjeru vođenja vojske do pobjede i održavanja Konfederacije predstavlja određenu kontradiktornost jer nudi prikaz neuspjele emancipacije devet država koje su tada bile vrlo ideološki nastrojene sa svrhom očuvanja vlastite ekonomije i profita. Nadalje, izgradnja spomenika predstavlja izgradnju baštine koja je suvremena upotreba prošlosti i ako su njezina značenja definirana u sadašnjosti, mi stvaramo baštinu koja nam je potrebna.⁴⁶ Stoga ako spomenik Konfederativnom ratnom zapovjedniku definiramo u kontekstu 20. stoljeća, kada i je izgrađen, dolazimo do njegove istinske problematike. Prvenstveno, veliki problem predstavlja činjenica da većina spomenika koji su izgrađeni u čast Konfederatima nisu izgrađeni u vrijeme kraja Građanskog rata već nekoliko desetljeća kasnije kada su Jim Crow zakoni bili legalni i društveno prihvaćeni čime su oni služili kao invokacija prošlosti te način održavanja bjelačke nadmoći od strane rasističkih skupina. Pitanje koje se neophodno nameće jest je li na prostoru bivših Konfederativnih država u kojima je rasna segregacija i konstantna potlačenost Afroamerikanaca bila prisutna, potrebno graditi spomenike u čast osobama koje su aktivno težile provođenju i borbi za očuvanje rasističke ideologije?

4.4. *Unite the Right* prosvjed

U zadnjih nekoliko desetljeća rapidni procesi društvene modernizacije, redefiniranje struktura nacionalnih država te snaži utjecaji globalizacije među Zapadnim društvima omogućili su povećanje desnog ekstremizma i s njime povezanog nasilja.⁴⁷ Kao posljedica nasilja javlja se konstantna prijetnja ideološki ciljanim skupinama, ali i povreda demokratskog sustava liberalnih društava. Ovakva vrsta nasilja pripada skupini političkog nasilja od kojih je jedan od najpoznatijih događaj pod nazivom *Unite the Right* koji se zbilo u Charlottesvilleu prije svega četiri godine.

Unite the Right naziv je za skupinu radikalnih desničara koja se okupila u Charlottesvilleu 11. i 12. kolovoza 2017. godine kako bi javno iskazali svoje negodovanje oko pitanja uklanjanja Leejevog spomenika iz parka. Zauzimanje javnog prostora jedan je od glavnih načina iskazivanja moći društvenih skupina, ali je i način izvođenja raznih oblika

---

⁴⁶ Atkinson, David. *Heritage. Cultural Geography A Critical Dictionary of Key Concepts* David Atkinson et al. London. I.B.Tauris & Co Ltd 2005. str. 141.

⁴⁷ Heitmeyer, Wilhelm, Hagan, John: *International Handbook of Violence Research. SAD: Kluwer Academic Publishers, 2005., str 399*

rasističkog nasilja.⁴⁸ Skupinu su činili samoidentificirani članovi neokonfederata, neonacista, neofašista, bijelih nacionalista, pripadnika Ku Klux Klana te razni desničari koji su ujedno bili i pripadnici narodne vojske.

Daniel Demetrio te Ajume Wing pišu kako svaki čovjek treba heroja, a društva sa razvijenom materijalnom kulturom će ih se prisjećati pomoću spomenika.⁴⁹ Bijelim stanovnicima Charlottesvillea, Robert E. Lee predstavlja narodnog heroja koji se borio za održavanje bjelačke nadmoći i robovlasništva. Predstavlja ideološki duh i borbu svih Konfederata te ga radikalne desno orijentirane skupine na ovakav način održavaju živim i ne dopuštaju mu da bude zaboravljen. Okupljeni u javnom parku pored spomenika, držeći ponosno zastave bivše Konfederacije te simbola nacističkog režima ne samo da javno promoviraju već postojeću bjelačku nadmoć u modernom američkom društvu, već javno ponižavaju svakog Afroameričkog stanovnika, ne samo Charlottesvillea, već i cijelog SAD-a. Ovaj marš rezultirao je smrću triju osoba te izazvao osjećaje ponovne dehumanizacije i intenzivnije oživio kulturalnu traumu uzrokovanu ropstvom u velikom broju Afroameričkih stanovnika. Charlottesville ne posjeduje važan povijesni značaj, ali udaljen je samo 159 km zračne linije, odnosno 188 km kopnene daljine od glavnog grada SAD-a, Washington D.C.-a. Dana 28. kolovoza 1963. godine u Washingtonu se okupilo čak 250 000 ljudi koji su prosvjedovali za ljudska prava Afroamerikanaca te je ovaj događaj zapisan u povijesti kao *The March on Washington*. Broj okupljen prosvjednika učinio je ovaj događaj jednim od najvećih pokreta za ljudska prava u povijesti. Iako je zakonom propisana rasna jednakost i dalje svjedočimo da u svakodnevnom životu tomu nije tako. Materijalizacija rasizma i bjelačke nadmoći u obliku spomenika, kao što se dogodilo prije svega četiri godine u Charlottesvilleu, svjedoče tome kako oni ne služe samo prisjećanju američke povijesti i odavanju počasti povijesno važnim ličnostima već mogu biti polazna točka ideoloških sukoba koji u većini slučajeva imaju kobne ishode. Jedan od tragičnih ishoda prosvjeda u Charlottesvilleu bila je smrt 32-godišnje žene i brojne ozlijede još 19 osoba nakon što je jedan od radikalnih desničara auto udario skupinu pješaka.⁵⁰ Indirektna tragična posljedica ovog događaja dogodila se na dan prosvjeda kada su poručnik Jay Cullen i vojnik Bates helikopterom pratili nasilne događaje u okrugu Charlottesvillea. Iz još uvijek nepoznatih

---

⁴⁸ Ibid, str. 400

⁴⁹ Demetriou Dan, Wingo, Ajume. The Ethics of Racist Monuments. In: Boonin D. (eds) The Palgrave Handbook of Philosophy and Public Policy. Palgrave Macmillan Cham, 2018.. https://doi.org/10.1007/978-3-319-93907-0_27 str. 351

⁵⁰ Wikipedia. Unite the Right rally. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Unite_the_Right_rally (datum pristupa: 18.5.2021.)

razloga helikopter je pretrpio mehanički kvar koji je rezultirao njegovim padom i smrću Cullena i Batesa.⁵¹ Usto godinu dana poslije, 12. kolovoza 2018. godine, oformio se pokret pod nazivom *Unite the Right 2* u samom srcu Washingtona. Ovaj pokret imao je istu ideološku ideju kao i prvi, ali je završio bez nasilja.

4.5. Analiza nasilja radikalnih desničara

U svrhu analize nasilja počinjenog od strane radikalnih desničara koristi se model analize na tri različite razine, makro, mezo te mikro,⁵² koje omogućavaju detaljniju interdisciplinarnu predodžbu nasilnih činova. Također upućuju na povezanost kulture i nasilja koje se u ovom slučaju očituje na dva različita načina čija je ideološka osnova ista; rasizam.

Tablica 1 Analiza nasilja radikalnih desničara na makro razini

Makro razina: razvijanje socijalnih, ekonomskih i političkih struktura
Unite the Right: <ul style="list-style-type: none">
• Dolazak Donalda Trumpa na vlast u siječnju 2017. godine
• Zahtjev za uklanjanje spomenika Robertu E. Leeju u veljači 2017. godine
KKK: <ul style="list-style-type: none">
• poraz Juga u Građanskom ratu
• agresivna ideološka borba za održavanjem bjelačke nadmoći u prvenstveno na prostoru Juga

⁵¹ Wikipedia. Unite the Right rally. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Unite_the_Right_rally (datum pristupa: 18.5.2021.)

⁵² Strukturalni model analize nasilja preuzet iz: Heitmeyer, Wilhelm, Hagan, John. International Handbook of Violence Research. SAD: Kluwer Academic Publishers, 2005. str. 405

Tablica 2 Analiza nasilja radikalnih desničara na mezo razini

Makro razina: nasilje počinjeno od strane radikalnih desničara	
Društveno-prostorna prilika za prakticiranje nasilja	Unite the Right: okupacija Market Street parka, marš Charlottesvilleom
	KKK: <ul style="list-style-type: none"> • rasprostranjenost na području Juga za vrijeme prve generacije • daljnje simultano širenje ideologije mržnje te širenje na teritorij Sjevera za vrijeme druge generacije
Ozakonjenje nasilja od strane političkih elita	KKK: <ul style="list-style-type: none"> • Jim Crow rasna segregacija • Pravna doktrina u ustavnom zakonu Sjedinjenih Država „Zasebni, ali jednaki“
Kontroliranje institucija	KKK: posjedovali i kontrolirali oko 150 časopisa i novina te dva fakulteta
„Oprema“ grupa	Unite the Right: vojna oprema, baklje, oružje, zastave
	KKK: oružje, članovi odjeveni u duge, bijele haljine s kapuljačama

Tablica 3 Analiza nasilja radikalnih desničara na makro razini

Mikro razina: socijalizacija, individualno socijalno djelovanje, vještine, stavovi članova	
Unite the Right: djelovanje Jasona Kesslera na društvenim mrežama	
KKK: <ul style="list-style-type: none"> • Fraternalizam • Nathan Bedford Forrest 	

Tablica 1 prikazuje karakteristike nasilja počinjenog od strane radikalnih desničara na makro razini, odnosno kako su socijalne, ekonomske i političke strukture utjecale na ideološku podlogu i formiranje Unite the Right događaja i KKK-a. *Unite the Right* potaknut je dvama događajima. Dolaskom Donalda Trumpa na mjesto predsjednika u siječnju 2017. godine započeto je, najvećim dijelom, nasilno djelovanje radikalne desnice u SAD-u. Drugi događaj omogućio je daljnji razvoj frustracije i mržnje prema ciljanim skupinama, a odvio se u veljači 2017. godine kada je Gradsko vijeće Charlottesvillea donijelo odluku o uklanjanju spomenika Roberta E. Leeja iz Market Street parka.

Budući da je ekonomsku bazu Juga za vrijeme robovlasništva u Americi činila agronomija, ukidanjem ropstva očekivao se značajan pad poljoprivrednih kultura, a time i ekonomska kriza. KKK formira se s ciljem daljnjeg širenja straha među bivšim robovima i prisiljavanja istih na pokornost od strane bjelačkih elita nasilnim metodama.

Tablica 2 prikazuje mezo razinu nasilja počinjenog od strane radikalnih desničara koje je moguće svrstati u četiri zasebne kategorije. Prvu kategoriju čini društveno-prostorna prilika za prakticiranje nasilja. *Unite the Right* koristio je prostor Market Street parka kao polaznu točku, a Charlottesville kao teritorij marša.

KKK predstavlja polarnu suprotnost teritorijalne rasprostranjenosti. Prva generacija KKK-a zauzimala je prostor Juga, dok je druga generacija simultano proširila ideologiju mržnje i teritorij na prostor Sjevera. Ozakonjenje nasilja od strane političkih elita u vrijeme druge generacije KKK-a osigurano je Jim Crow zakonima, odnosno legalnom rasnom segregacijom te pravnom doktrinom zapisanom u ustavnom zakonu Sjedinjenih Država „Zasebni, ali jednaki“. Kontroliranjem institucija, točnije 150 različitih časopisa i novina te dva fakulteta, omogućena je stabilna ideološki motivirana nasilna vladavina Klana. Materijalna oprema gruba sastavni je dio iskazivanja njihove društvene nadmoći.

Članovi *Unite the Right* pokreta koristili su vojnu opremu; baklje, oružje i zastave, dok su članovi Klana uz oružje bili odjeveni u duge, bijele haljine s kapuljačama. Predstavljale su duhove Konfederativnih vojnika, ali služile su očuvanju anonimnosti članova.

Tablica 3 prikazuje mikro razinu koja podrazumijeva socijalizaciju, individualno socijalno djelovanje, vještine te stavove članova. Individualno socijalno djelovanje Jasona Kesslera, na društvenim mrežama utjecalo je na formiranje samog *Unite the Right* pokreta na način okupljanja istomišljenika. Na mikro razini KKK-a individualno socijalno djelovanje

Konfederativnog generala Nathana Bedforda Forresta utjecalo je na formiranje prve generacije Klana, dok je fraternalizam, koji je omogućio mušku povezanost među članovima putem rituala i bratstva, utjecao na daljnju socijalizaciju te vrbovanje budućih članova.

5. NASILJE I INTERNET

5.1. Kontekst govora mržnje u SAD-u

Fundamentalni dio svakog demokratskog društva čini sloboda govora, ali, s druge strane, i zaštita od diskriminatornih izraza. Što znači da demokratska država ne smije ni na koji način osporavati javno iznošenje mišljenja pojedinca, a simultano ne smije dopustiti da se osobama marginalnih skupina javno pripisuju uvredljivi izrazi. Sjedinjene Američke Države predstavljaju poseban slučaj u kontekstu odnosa Prvog amandmana kojim je zajamčena sloboda govora te govor mržnje. Za razliku od zakona drugih liberalno demokratskih nacija, američki zakon omogućava ustavnu zaštitu slobodnog izražavanja koja se proteže na javni govor koji može promicati mržnju prema rasnim, etničkim i vjerskim skupinama.⁵³ Nepoduzimanje adekvatnih pravnih sankcija kada je u pitanju lingvistički oblik nasilja rezultira olakšanom distribucijom govora mržnje koji potom ima vrlo negativan učinak na Afroameričke subjekte i pripadnike drugih marginalnih skupina.

5.2. Govor mržnje kao lingvistički oblik nasilja

Jezik čini povijesno uvjetovan sustav glasovnih znakova koji je specifičan za svaku društvenu zajednicu te omogućava međusobno sporazumijevanje članova zajednice, ali i razmjenu misli, osjećaja i ideja. Svaki pojedinac uči živjeti pomoću jezika te postoji kroz naučeni jezik,⁵⁴ s obzirom na to iskorištavanje moći jezika u svrhu izražavanja moralno neispravnih ideologija može rezultirati vrlo negativnim učinkom na ljudsku dobrobit. Govor mržnje predstavlja najčešći oblik lingvističkog ranjavanja subjekata. Prema J. Waldronu govor mržnje izražava, ohrabruje i potiče mržnju protiv grupe pojedinaca koji se razlikuju po određenom setu karakteristika poput rase, etniciteta, religije, nacionalnosti i seksualne orijentacije.⁵⁵ Izriče se s ciljem izazivanja osjećaja nelagode, zastrašivanja, ponižavanja te opetovanog proživljavanja kulturalne traume subjekata. Butler rasistički govor izjednačava sa fizičkim napadom. Izgovorom rasističke uvrede Afroameričkom subjektu postiže se trenutna

---

⁵³ J. Heyman, Steven. Hate Speech, Public Discourse, and the First Amendment. *Extreme Speech and Democracy*. Hare, Ivan, Weinstein, James. Oxford, University Press, 2010., str. 158

⁵⁴ Jay, Timothy. *Why We Curse: A Neuro-Psycho-Social Theory of Speech*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 1999. str. 9

⁵⁵ Waldron, Jeremy. *The Harm in Hate Speech*. Cambridge, Harvard University Press, 2012., str- 40

ozljeda kao i tijekom fizičkog napada.⁵⁶ Rasistički govor čini kategoriju verbalnog nasilja što rezultira ozbiljnim psihološkim posljedicama subjekta koje nije moguće uočiti monumentalno, a sastoji se od osjećaja poniženja, izolacije i mržnje prema sebi. Psihološki problemi, a posebice mržnja prema sebi negativno utječe na stvaranje bliskih međuljudskih odnosa. Nadalje, provedena istraživanja pokazuju kako Afroamerikanci u prosjeku imaju viši krvni tlak te veće stope smrtnosti od hipertenzije i moždanog udara što su posljedice stresa i ostalih oblika fizičke nelagode uzrokovane ukorijenjenim rasizmom koji se utjelovljuje u raznim oblicima.⁵⁷ Rasne uvrede mogu negativno utjecati na ekonomsku situaciju žrtava zbog prethodno izazvanih emocionalnih i psihičkim problema; žrtva postane plaha, ogorčena, nesigurna ili psihotična te kao takva ne čini adekvatnog radnika.⁵⁸ Rasne uvrede izrečene na teritoriju SAD-a oslanjaju se na prošlost cijele nacije te na povijest ropstva i rasne diskriminacije te kao takve imaju veću potencijalnu štetu od ostalih oblika lingvističkog ranjavanja. Usprkos tome Sjedinjene Države nemaju zakone koji se odnose na govor mržnje, štoviše Vrhovni sud SAD-a u više je navrata donio odluku da zakoni koji govor mržnje čine ilegalnim krše jamstvo slobode govora sadržanom u Prvom amandmanu Ustava SAD-a, iako govor mržnje krši fundamentalna prava svakog ljudskog bića.⁵⁹

5.3. Američka nacistička stranka

Američki neonacistički političar George Lincoln Rockwell godine 1959. osnovao je Američku nacističku stranu čija ideologija prati onu Adolfa Hitlera za vrijeme nacističke Njemačke. Svoja mržnjom ispunjena ideološka uvjerenja iznio je u šest različitih knjiga čija je glavna svrha širenje rasizma i antisemitizma. Iako Američka nacistička strana nije brojala velik broj sljedbenika za vrijeme Rockwellovog života, postavio je temelje za pokret pod nazivom *White Power* na prostoru SAD-a. Organizacije radikalne desnice preuzele su njegove filozofske i taktičke ideje te se primjenjuju i danas, 54 godine nakon njegove smrti.⁶⁰

---

⁵⁶ Butler, Judith. *Excitable Speech: A Politics of the Performative*. Routledge, New York. 1997., str. 4

⁵⁷ Matsuda, Mari J et. Al. *Words That Wound: Critical Race Theory, Assaultive Speech and the First Amendment*. Routledge, New York. 1993., str. 92

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Constitution Annotated. First Amendment. URL: <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-1/> (8.8.2021)

⁶⁰ J. Simonelli, Frederick. *The American Nazi Party*. Wiley, 1995. URL: <http://www.jstor.org/stable/24451464> str. 553.

5.4. Analiza internetske stranice Američke nacističke stranke

U svrhu analize govora mržnje odabrana je internetska stranice Američke nacističke stranke (<https://www.americannaziparty.com/>), jer ona objedinjuje koncepte govora mržnje i opasnog govora te im je internetska stranica jedina *online* platforma pomoću koje distribuiraju vlastitu ideologiju. Opasan govor (engl. *dangerous speech*) definira se kao bilo koji oblik izražavanja (tekst, govor, slike) koji može povećati rizik da će ciljana publika odobriti ili počinuti nasilje nad pripadnicima druge skupine.⁶¹ Kako bi se neki govor smatrao govorom mržnje njegova poruka mora biti usmjerena na ljude koji dijele vjeru, rasu ili etničku pripadnost.⁶² Budući da internetska stranica Američke nacističke stranke koristi izraze koji aktivno zagovaraju rasističku ideologiju, njihovi govori prvenstveno pripadaju kategoriji govora mržnje. Analiza govora mržnje izvršit će se pomoću okvira koji primarno služi u svrhu analize opasnog govora, a uključuje analizu na temelju pet različitih aspekata; poruke, socijalnog i povijesnog konteksta, medija, publike te govornika.

Tehnološki naprednije 21. stoljeće omogućilo je lakše i brže širenje informacija te jednostavan pristup istima. Koristeći prednosti suvremenih tehnologija Američka nacistička stranka oformila je vlastitu internetsku stranicu, čime su uvelike simplificirali širenje ideološke mržnje. *Online* govor mržnje čini posebnu, ali i opasniju kategoriju govora mržnje zbog samih karakteristika *online* okruženja; prividna anonimnost, nevidljivost, stvaranje zajednice i trenutačnost samo su neke od njih. Anonimnost i nevidljivost pružaju sigurnost distributerima *online* govora mržnje što rezultira odavanjem, uglavnom negativnih, sakrivenih dijelova njihovog identiteta. Internetska anonimnost stvara jedinstvene prilike u kojima ljudi mogu biti slobodno reći što misle i u što vjeruju bez straha od reakcije drugih pojedinaca.⁶³ Usto anonimnost lišava pojedinca straha snošenja posljedica za svoja *online* djela što može dovesti do širenja ideologija s pogubnim posljedicama. Nevidljivost stvara fizičku distancu između govornika i publike što omogućava govorniku djelovanje bez normalnog socijalno-psihološkog osjećaja empatije i cenzure štetnog i antisocijalnog ponašanja.⁶⁴ Iako je Rocky Joe Suhayda naveden kao predsjednik Američke nacističke stranke, na internetskoj stranici autor tekstova nije eksplicitno naveden čime je osigurana anonimnost osoba/e odgovorne za širenje *online* mržnje prema Afroamerikancima i drugim

---

⁶¹ Dangerous Speech. A Practical Guide. URL: <https://dangerousspeech.org/guide/> (datum pristupa: 8.8.2021.)

⁶² Dangerous Speech. A Practical Guide. URL: <https://dangerousspeech.org/guide/> (datum pristupa: 8.8.2021.)

⁶³ Banks, James. Regulating hate speech online, *International Review of Law, Computers & Technology*, 2010. 24:3, 233-239

⁶⁴ Ibid

marginalnim skupinama. Za razliku od Rockwellovog širenja rasizma i bjelačke nadmoći u obliku govora mržnje objavljenog u knjigama, objavljivanje bilo kakve informacije *online* trenutačno je i nije ograničeno geografskim teritorijem kao što je to slučaj sa distribucijom knjiga čime je uvelike olakšana distribucija istih. S druge strane odgovor na te objave simultano dovodi do stvaranja *online* zajednica koje, potaknute dijeljenjem istih ideologija, misli i osjećaja, mogu *online* djelovanje pretvoriti u stvarne postupke sa negativnim društveno-socijalnim učinkom. Ideologija stranke na internetskoj je stranici podijeljena u nekoliko kategorija: rasa, državljanstvo, Arijevska zajednica, obitelj, novi obrazovni sustav, poštena ekonomija, energija i okoliš, kultura i znanost, vanjska politika i obrana, bjelačka obrana, bolja rasa te spiritualno rođenje. Kroz svaku od navedenih kategorija provlači se zagovaranje dobrobiti isključivo za bijelu rasu te zagovaranje na osiguravanje osnovnih građanskih prava za iste:

„We must have an all-White National Socialist America; an America in which our children and our grandchildren will play and go to school with other White children; an America in which they will date and marry other young people of our own race; an America in which all their offspring will be beautiful, healthy White babies.“, „We demand that only those of Aryan blood be allowed to become citizens of the state. Citizenship – and the rights which go along with it – will be conferred only on those Aryans who prove themselves worthy of it.“⁶⁵

Govor mržnje prisutan na internetskoj stranici Američke nacističke stranke ne samo da aktivno zagovara nacizam, već i predstavlja oblik izražavanja koji na pasivan način zagovara rasizam i antisemitizam što potencijalno može dovesti do povećanja rasno uvjetovanih problema.

---

⁶⁵ American Nazi Party. URL: <https://www.americannaziparty.com/> (13.8.2021.)

6. NASILJE I POLICIJA

Uloga policije u američkom društvu inherentno je vezana za njezinu povijest. Za vrijeme robovlasničkog režima policijski službenici kontrolirali su svaki postupak robova što je uključivalo i pretrest njihovih osobnih stvari te sprječavanje međusobne komunikacije. Primarna funkcija određenih policijskih patrola bila je provođenje zakona o robovima te potraga za odbjelim robovima.⁶⁶ Bez obzira na njihovu funkciju glavna odlika policijske službe, za vrijeme, ali i nakon Građanskog rata, bila je ekstremna okrutnost te primjena fizičkog nasilja i psihičkog ugnjetavanja bez milosti. Prema Simone Browne dugogodišnja praksa vršenja nadzora nad Afroameričkim subjektima rezultirala je teatrom nadzora u suvremenoj kulturi. Jedan od primjera utjelovljenja tog pojma čini rasno profiliranje od strane policijskih službenika. Ono ilustrira pojam epidermalnog razmišljanja koje označava praksu pripisivanja diskriminirajućih značenja svakoj boji kože koje nije bijela.⁶⁷ Nadalje, neki povjesničari tvrde kako su policijske patrole zadužene za kontrolu robova postale javno financirane policijske uprave.⁶⁸

Prema policijskim propisima dužnosti policijskih službenika moraju biti očuvanje funkcionalnosti društva, kao što je primjerice očuvanje javnog reda i mira nenasilnim metodama. Međutim većini policijskih službenika nije osigurana adekvatna edukacija kojom bi razvili svoje psihosocijalne vještine, već se najveći naglasak stavlja na fizičke treninge kojima se osigurava njihova fizička spremnost na korištenje nasilnih metoda.⁶⁹ Policijski službenici indoktrinirani su u paramilitarne autoritarne organizacije u kojima je korištenje nasilja prezentirano kao prikladno sredstvo za postizanje cilja, a u nekim slučajevima i sami cilj.⁷⁰ Rezultat takve strukture obrazovanja policijskih službenika doveo je do niza problema i kontroverza koji se javljaju u zadnjih nekoliko desetljeća zbog korištenja nasilja od strane policijskih službenika s ciljem rješavanja konflikata te gubitkom javnog puzdanja u policiju.

U svrhu analize problema policijskog nasilja te njihove zloupotrebe moći koristi se mikro analiza koja se fokusira na individualno ponašanje policijskih službenika, a ne sveukupne

---

⁶⁶ Durr, Marlese. What is the Difference between Slave Patrols and Modern Day Policing? Institutional Violence in a Community of Color.//Critical Sociology, 2015, Vol. 41(6) 873–879.

⁶⁷ Sturken, Marita i Cartwright, Lisa. Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture, str. 112

⁶⁸ Durr, Marlese. What is the Difference between Slave Patrols and Modern Day Policing? Institutional Violence in a Community of Color. Critical Sociology, 2015, Vol. 41(6) 873–879.

⁶⁹ F. Hodgson, James. Police violence in Canada and the USA: analysis and management", Policing: An International Journal of Police Strategies & Management, 2001 Vol. 24 Iss 4 str. 520 - 551

⁷⁰ Ibid

policije kao socijalne službe.⁷¹ Slijedeći ovaj pristup izvršit će se analiza ubojstva Georga Floyda od strane trojice policijskih službenika kako bi se ukazalo da društvene probleme koji su doveli do posljednjeg *Black Lives Matter* protesta u SAD-u.

6.1. Ubojstvo Georga Floyda i posljednji BLM protest

Nakon što je 25. svibnja 2020. godine Afroamerikanac, George Floyd, kupio kutiju cigareta u dućanu u Južnom Minneapolisu prodavač poziva policiju jer je posumnjao kako je Floyd platio koristeći krivotvorenu novčanicu te je odbio vratiti cigarete ili platiti ponovno. Dolaskom na mjesto događaja policijski službenici stavili su lisice Floyddu te nakon što je on pokazao vidljive znakove anksioznosti i klaustrofobije pri ulasku u policijsko vozilo, jedan od policijskih službenika, Derek Chauvin, srušio je Floyda na pod i pritisnuo svoje lijevo koljeno na njegov vrat i ramena. Trojica policijskih službenika, Thomas Lane, J. Alexander Kueng i Tou Thao, pomogli su Chauvinu i izvršavanju nepotrebnog nasilnog čina nad Floydom. Izjave svjedoka i snimke nadzornih kamera pokazuju kako je Chauvin držao svoje koljeno na Floydovom vratu između 7 i 8 minuta usprkos tome što je Floyd opetovano ponavljao kako ne može disati. Prema analizi brojnih video zapisa od strane New York Timesa utvrđeno je kako Chauvin nije maknuo koljeno sa Floydovog vrata minutu i 20 sekundi nakon što je hitna pomoć stigla na mjesto događaja.⁷² Nakon što je Chauvin prestao sa svojim nasilnim činom Floyd je bio izvan svijesti te je proglašen mrtvim sat vremena nakon dolaska u bolnicu. Obdukcija zatražena od strane Floydove obitelji pokazala je kako je uzrok njegove smrti bio srčani zastoj uslijed gušenja.

Za vrijeme suđenja Derek Chauvin pozvao se na Peti amandman koji jamči da vlada ne može ni na koji način natjerati pojedinca da daje inkriminirajuće podatke na sebi, takozvano „pravo na šutnju“. Njegov odvjetnik, Eric Nelson, koristio je Floydovu anamnezu kao glavni argument u svrhu Chauvinove obrane tvrdeći da uzrok Floydove smrti nije gušenje, već unos metamfetamina i fentanila u kombinaciji sa adrenalinom koji su imali dodatan negativan utjecaj na njegovo ugroženo srce. Nadalje, Nelson je pokušao opravdati Chauvinov postupak skrećući pažnju na osobe koje su ga okružile za vrijeme vršenja nasilnog čina nad Floydom i govorile mu da postupa odviše agresivno. Naposljetku tvrdio je kako je Chauvin postupio

---

⁷¹ Ibid

⁷² The New York Times. How George Floyd Was Killed in police Custody. URL: <https://www.nytimes.com/2020/05/31/us/george-floyd-investigation.html> (10.8.2021)

ispravno jer je Floyd bio fizički jači od njega samog i trojice ostalih policajaca te je tako omogućio sigurnost svih prisutnih osoba.⁷³

Neadekvatno agresivno ponašanje Dereka Chauvina uočeno je i na njegovom drugom poslu. Naime, Chauvin je uz izvršavanje dužnosti kao policijskog službenika radio i u noćnom klubu na poziciji zaštitara. Vlasnica noćnog kluba u više navrata primijetila je kako je Chauvin sklon upotrebi prekomjerne sile, primjerice nepotrebnom korištenju suzavca posebice nad Afroameričkim gostima kluba.⁷⁴ Chauvinovi prethodni postupci upućuju na to kako postoji visoki stupanj korelacije između njegovih nasilnih djela i rasizma koji je utkan u njegova uvjerenja.

Više od godinu dana nakon Floydove smrti, Derek Chauvin, osuđen je na 22,5 godine zatvora pod optužbom za ubojstvo iz nehaja, ubojstvo drugog te ubojstvo trećeg stupnja dok su trojica ostalih policijskih službenika proglašeni krivim za pomaganje i podržavanje ubojstva drugog stupnja.⁷⁵

Bijes šire javnosti potaknut ovim događajem uzrokovao je ponovni *Black Lives Matter* protest; decentralizirani politički i socijalni pokret kojemu je u cilju ukazati na policijsku brutalnost i incidente rasno motiviranog nasilja nad Afroamerikancima. BLM utjelovljuje ovaj etos pretvaranja sirove ljutnje u discipliniranu ljutnju u potrazi za promjenom, pokazivanje emocija i izazivanje *statusa quo*.⁷⁶ Ljutnja izazvana smrću Georga Floyda te neadekvatnim postupcima od strane pravnih službenika učinila je ovaj BLM jednim od najvećih pokreta u povijesti SAD-a sa sudjelovanjem između 15 i 26 milijuna pobornika za rasnu jednakost i ukazivanje na ozbiljan problem policijske brutalnosti. Budući da se BLM utjelovljuje kao socijalno-politički pokret potaknut nasiljem on čini adekvatan odgovor na kulturu nasilja u suvremenom američkom društvu koji ima potencijal rezultirati pozitivnim promjenama u kontekstu rasne (ne)jednakosti.

---

⁷³ Vox. How effective was Derek Chauvin's defense? URL: <https://www.vox.com/22385183/derek-chauvin-defense-murder-trial> (15.8.2021.)

⁷⁴ APNews. Charged Minn. Cop used 'overkill' tactics as nightclub guard. URL: <https://apnews.com/article/new-york-us-news-minneapolis-mn-state-wire-69beaad97dcea2dce6c2184e0f5b5e4e> (15.8.2021)

⁷⁵ The New York Times. How George Floyd Was Killed in police Custody. URL: <https://www.nytimes.com/2020/05/31/us/george-floyd-investigation.html> (10.8.2021)

⁷⁶ E. Weissinger Sandra, A. Mack Dwayne, Watson, Elwood. Violence Against Black Bodies: An Intersectional Analysis of How Black Lives Continue to Matter. England: Routledge, 2017. str., 40

7. ZAKLJUČAK

Prateći značajnije događaje američke povijesti od Kolumbovog dolaska 1492. godine sve do danas pruža se uvid u povezanost kulture i nasilja u suvremenom američkom društvu. Kultura, jedna od temeljnih vrijednosti svakoga društva posjeduje neraskidivu vezu s nasiljem, koje se manifestira na različite načine na području SAD-a, ali i drugih država koje karakterizira totalitarni režim. Takav način političke organizacije omogućava potpunu kontrolu vladajuće stranke nad svim aspektima života stanovnika. Jedan od primjera predstavlja i Hrvatska koja je u razdoblju od 1943. do 1992. godine bila dio Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije te je uz nekoliko drugih država bila pod upravnom vlašću komunističke stranke koja je nasilje u kulturi izvršavala cenzurom i medijskom kontrolom. Različite metode vršenja nasilja u kulturnoj sferi upućuju na problematiku koja izlazi iz granica SAD-a i postaje globalni problem.

Robovlasnički sustav omogućio je prosperitet potreban za daljnju izgradnju nacije, ali je rezultirao kulturalnom traumom Afroameričkih stanovnika SAD-a te njihovom konstantnom borbom za rasnu jednakost. Robovlasništvo je omogućilo početak kontrole Afroameričkih subjekata dok su Jim Crow zakoni i široka teritorijalna rasprostranjenost Ku Klux Klana nastavili vršiti rasnu diskriminaciju nasilnim činovima. U kontekstu 21. stoljeća nasilni čini očituju se putem izgradnje rasističkih spomenika, govorom mržnje te policijske brutalnosti. Rasistički spomenici uključuju izgradnju spomenika u čast Konfederativnim zapovjednicima koji su se za vrijeme Građanskog rata borili za daljnje održavanje robovlasničkog sustava u svrhu očuvanja ekonomije Juga. Njihovom izgradnjom povlači se niz društvenih problema koji uključuju pojam rase, konstantne borbe za izgradnjom Afroameričkog identiteta te nasljednom kulturalnom traumom koja služi kao stalan podsjetnik dugogodišnje dehumanizacije Afroamerikanaca. Govor mržnje, a posebice *online* govor mržnje omogućava jednostavno širenje rasističke ideologije koja sama po sebi predstavlja vrlo velik problem, ali može dovesti do daljnjih društvenih problema koji će se manifestirati nasilnim činovima u stvarnom životu. Naposljetku, policijska brutalnost ponavljajući je problem američkog društva. Neadekvatno obrazovanje policijskih službenika, pogrešno shvaćanje uloge policije u društvu te utjelovljeni, često nesvjesni rasizam, rezultirali su smrću brojnih Afroameričkih stanovnika SAD-a. Ubojstvo Georga Floydja predstavlja slučaj koji je ujedinio milijune stanovnika kako bi sudjelovali u jednom od najvećih *Black Lives Matter* protesta. Iako niti jedan protest, niti jedna zaslužena kazna

policijskih službenika i niti jedna objava na društvenoj mreži neće vratiti život Floyd i brojnim drugim žrtvama policijske brutalnosti te rasno uzrokovanih nasilnih činovima, oni predstavljaju malen, ali značajan korak u pozitivnom smjeru prema osiguravanju bolje budućnosti za sve stanovnike američkog društva, a posebice rasnih manjina.

8. LITERATURA

1. Atkinson, David et al. Space, knowledge and power. *Cultural Geography A Critical Dictionary of Key Concepts*. David Atkinson et al. London. I.B.Tauris & Co Ltd 2005.
2. Bonnett, Alastair. Whiteness. *Cultural Geography A Critical Dictionary of Key Concepts*. David Atkinson et al. London. I.B.Tauris & Co Ltd 2005
3. Butler, Judith. *Excitable Speech: A Politics of te Performative*. Routledge, New York. 1997.
4. Dozier, Rush. *Zašto mrzimo: Razumijevanje, obuzdavanje i eliminiranje mržnje u sebi i u svijetu*. Zagreb: Neretva, 2003.
5. Eyerman, Ron. *Cultural trauma: Slavery and the Formation of African American Identity*, Cambridge University press 2003
6. E. Weissinger Sandra, A. Mack Dwayne, Watson, Elwood. *Violence Against Black Bodies: An Intersectional Analysis of How Black Lives Continue to Matter*. England: Routledge, 2017.
7. Gordon, Linda. *The Second Coming of KKK*. New York, Liveright, 2017.
8. Heitmeyer, Wilhelm, Hagan, John. *International Handbook of Violence Research. SAD: Kluwer Academic Publishers, 2005.*
9. Jay, Timothy. *Why We Curse: A Neuro-Psycho-Social Theory of Speech*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 1999.
10. J. Heyman, Steven. *Hate Speech, Public Discourse, and the First Amendment. Extreme Speech and Democracy*. Hare, Ivan, Weinstein, James. Oxford, University Press, 2010.
11. Matsuda, Mari J et. al. *Words That Wound: Critical Race Theory, Assaultive Speech and the First Amendment*. Routledge, New York. 1993.
12. Mudde, Cas. *The Far Right In America*. New York, Routledge, 2018.
13. Story, John. *Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction*, Routledge, New York, 2015.
14. Sturken, Marita i Cartwright, Lisa. *Practices of Looking. An Introduction to Visual Culture*, Oxford University Press, 2017
15. Waldron, Jeremy. *The Harm in Hate Speech*. Massachusetts: Harvard University Press,. 2012.

16. Zinn, Howard. A People's History of the United States. New York: Harper & Row, 2010.

Internetni izvori:

1. An International Journal of Police Strategies & Management, 2001 Vol. 24 Iss 4 str. 520 – 551
2. American Nazi Party. URL: <https://www.americannaziparty.com>
3. APNews. Charged Minn. Cop used 'overkill' tactics as nightclub guard. URL: <https://apnews.com/article/new-york-us-news-minneapolis-mn-state-wire-69beaad97dcea2dce6c2184e0f5b5e4e>
4. Banks, James. Regulating hate speech online, International Review of Law, Computers & Technology, 2010. 24:3, 233-239
5. Dangerous Speech. A Practical Guide. URL: <https://dangerousspeech.org/guide/>
6. Constitution Annotated. First Amendment. URL: <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-1/>
7. Demetriou, Dan, Wingo, Ajume. The Ethics of Racist Monuments. In: Boonin D. (eds) The Palgrave Handbook of Philosophy and Public Policy. Palgrave Macmillan, Cham. 2018. https://doi.org/10.1007/978-3-319-93907-0_27
8. Durr, Marlese. What is the Difference between Slave Patrols and Modern Day Policing? Institutional Violence in a Community of Color. Critical Sociology, 2015, Vol. 41(6) 873–879.
9. F. Hodgson, James. Police violence in Canada and the USA: analysis and management", Policing: An International Journal of Police Strategies & Management, 2001 Vol. 24 Iss 4 str. 520 - 551
10. jezik. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 30. 4. 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=29130>
11. J. Simonelli, Frederick. The American Nazi Party. Wiley, 1995. URL: <http://www.jstor.org/stable/24451464> str. 553.
12. kolonijalizam. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 3. 5. 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32472>
13. The New York Times. How George Floyd Was Killed in police Custody. URL: <https://www.nytimes.com/2020/05/31/us/george-floyd-investigation.html>

14. Vox. How effective was Derek Chauvin's defense? URL:
<https://www.vox.com/22385183/derek-chauvin-defense-murder-trial>
15. Wikipedia. Assassination of Abraham Lincoln. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Assassination_of_Abraham_Lincoln
16. Wikipedia. Battle of Antietam. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Antietam
17. Wikipedia. Market Street Park. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Market_Street_Park
18. Wikipedia. Paul Goodloe McIntire. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Goodloe_McIntire
19. Wikipedia. Robert E. Lee. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_E._Lee
20. Wikipedia. Robert E. Lee Monument (Charlottesville, Virginia). URL:
[https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_E._Lee_Monument_\(Charlottesville,_Virginia\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_E._Lee_Monument_(Charlottesville,_Virginia))
21. Wikipedia. Unite the Right rally. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Unite_the_Right_rally
22. Williams, Raymond. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 30. 4. 2021.
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66177>

Prilozi:

Slika 1 preuzeta sa:

https://app.sketchengine.eu/#wordsketch?corpname=preloaded%2Foanc_text&tab=basic&lemma=culture&lpos=-n&showWordSketchVis=1&showresults=1 (25.4.2021.)

Slika 2 preuzeta sa:

https://app.sketchengine.eu/#wordsketch?corpname=preloaded%2Foanc_text&tab=basic&lemma=violence&lpos=-n&showWordSketchVis=1&showresults=1 (25.4.2021.)